

**Gemeentelijke adviescommissie
omgevingskwaliteit Enschede**

College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Enschede
Afdeling Vergunnen
Postbus 20
7500 AA Enschede

Zwolle, 26 januari 2024

BETREFT : Advies aanwijzing tot monument
van zeven kerken in Enschede
ADRESSEN : Zie advies
INLICHTINGEN : Dipl. Ing. Stephanie Haumann

Geacht college,

De aanvraag voor de aanwijzing tot gemeentelijk monument voor zeven kerken in Enschede is door de gemeente Enschede ingediend. Het betreft de volgende kerken:

- H. Marcellinuskerk aan de Beckumerstraat 167-169,
- Renatakerk aan de Brinkestraat 70,
- Stadskerk De Verbinding, voorheen Zuiderkerk, aan de Haaksbergerstraat 118,
- Kerk Johannes Apostel/Michaël (ook St. Janskerk) aan de Haaksbergerstraat 251,
- Kerk Verrijzenis des Heren aan Het Leunenbergh 586-588,
- Noorderkerk aan de Lasondersingel 16-18-20,
- Johanneskerk aan de Tweekelerweg 110.

De voorliggende aanvraag vloeit voort uit de “kerkenvisie” die onlangs is afgerond. Deze ‘kerkenvisie’ is in het kader van het landelijke programma ‘Toekomst Religieus Erfgoed’ opgesteld en dient “als middel om waardevol religieus erfgoed te behouden en een dialoog aan te gaan met en tussen de geloofsgemeenschappen over dat erfgoed. Het doel van de kerkenvisie van de gemeente Enschede is om samen met alle betrokken stakeholders adequaat op de komende veranderingen ten aanzien van gebruik, functie en eigendom te kunnen anticiperen” (Kerkenvisie 2023, p.7).

In het kader van de ‘kerkenvisie’ is een cultuurhistorische inventarisatie van 32 kerken in Enschede door het Monumenten Advies Bureau uitgevoerd. Het categoriaal onderzoek naar de erfgoedwaarde van deze 32 kerken is aan de hand van vooraf vastgestelde criteria uitgevoerd die gekoppeld zijn aan een puntentelling. Doordat de dezelfde criteria aan de beoordeling ten grondslag liggen kunnen de erfgoedwaarden van de kerken onderling goed vergeleken worden. Dit leidt tot een waardestelling van de onderzochte kerken gekoppeld aan een beschermingsadvies. Bij een positieve erfgoedwaarde (18-33 punten) wordt geadviseerd een status als karakteristiek gebouw en bij een hoge erfgoedwaarde (34-51 punten) een status als gemeentelijk monument te overwegen.

Ook de kerken die al als gemeentelijk en rijksmonument beschermd zijn of al in het bestemmingsplan aangemerkt waren als ‘karakteristiek’ zijn opnieuw beoordeeld. Uit het onderzoek blijkt dat de reeds beschermde kerken met hun score de eerdere bescherming bevestigen. Daarnaast scoren vier ‘karakteristieke’ kerken en drie kerken zonder monumentale status zodanig hoog op erfgoedwaarden dat deze volgens het onderzoek in aanmerking komen voor een status als gemeentelijk monument. Een aantal kerken zonder bescherming wordt in het onderzoek met een positieve erfgoedwaarde beoordeeld. Hiervoor wordt een status als ‘karakteristiek’ aanbevolen.

De commissie heeft veel waardering voor het categorale kerkenonderzoek in Enschede. De inventarisatie laat een mooi beeld zien van de rijkdom van de religieuze gebouwen in architectuur, bouwtijd en stedenbouwkundige setting en van de vele en diverse geloofsgemeenschappen. De commissie is van mening dat het waardestellende onderzoek grondige en deskundige is opgesteld. Zij heeft twee vragen over het onderzoek:

- Bij het criterium 'Kerkelijk interieurenssemble', subcriterium 'inventaris' wordt ook de aanwezigheid van roerende goederen beoordeeld en meegewogen. Het beschermen van roerende goederen is bij een transformatie vaak lastig te realiseren. De commissie vraagt zich af hoe de monumentale waarde wordt beïnvloed door het verwijderen van roerende goederen bij de transformatie van een kerk, met name bij kerken die rond de drempelwaarde scoren.
- In het onderzoek wordt de bouwgeschiedenis duidelijk omschreven. Ook indifferente ingrepen of aanbouwen worden genoemd. Het lijkt erop dat deze informatie niet vertaald is naar de bijgevoegde plattegrond tekeningen van de kerken. De rood gearceerde vlakken in de tekeningen lijken geen verschil tussen monumentale en indifferente bouwdelen te maken.

De monumentencommissie constateert dat de criteria uit het onderzoek niet helemaal overeenkomen met de selectiecriteria uit de 'Verordening kwaliteit leefomgeving gemeente Enschede' (VKL). Zij realiseert zich dat de uitgebreidere criteria in het categorale onderzoek zeer nuttig zijn voor een integrale waardebeoordeling, maar meent dat een waardering op basis van de VKL de juridisch correcte basis voor een aanwijzing is. De zeven kerken die in aanmerking komen voor een status als gemeentelijk monument dienen ook aan de selectiecriteria voor gemeentelijke monumenten in de VKL te voldoen. Daarnaast raadt zij aan differentiatie in de ingekleurde plattegronden van de kerken aan te brengen zodat op hoofdlijnen duidelijk wordt welke bouwdelen bij een monumentale status horen.

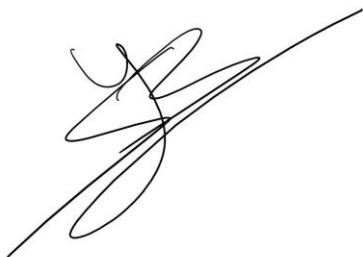
De monumentencommissie adviseert om de aanwijzingsprocedure tot gemeentelijk monument voor de zeven hoog gewaardeerde kerken op te starten. Zij ziet de redengevende omschrijvingen voor de kerken graag ter beoordeling tegemoet. In het kader van de omgevingswet adviseert de commissie bij de redengevende omschrijving ook aandacht aan de omgeving van de kerken te schenken.

CONCLUSIE

De monumentencommissie adviseert de procedure tot aanwijzing als gemeentelijk monument op te starten en redengevende omschrijvingen op te stellen voor de zeven kerken die in het categorale onderzoek als potentieel gemeentelijk monument gewaardeerd worden.

Daarnaast adviseert de commissie de bij de VKL horende selectiecriteria voor gemeentelijke monumenten te herijken. Een koppeling aan een puntensysteem om de score te duiden kan overwogen worden.

Hoogachtend,

S. Boom
Voorzitter
Gemeentelijke adviescommissie
Omgevingskwaliteit Enschede